

26. évf. 6. sz. 1979. június

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

AZ ÁGAZATI RENDSZEREK SZEREPE AZ ÁLLAMI TUDOMÁNYOS—MŰSZAKI INFORMÁCIÓS RENDSZERBEN*

N. B. Arutjunov

A Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos—Műszaki
Információs és Propaganda Igazgatóságának vezetője

Az *Állami Tudományos—Műszaki Információs Rendszer (Goszudarsztvennaja szisztema naucsno-tehnicseszkaj informacii, GSZNTI)* hatékonysága, a rendszer szinte valamennyi alkotó elemének tevékenysége, e tevékenység színvonala, döntő mértékben az ágazati információs rendszerek munkájától függ.

A Szovjetunió Minisztertanácsa már a GSZNTI-ről hozott 1966. november 29-i 916. számú határozatában rámutatott arra, hogy az ország tudományos—műszaki információs rendszerének továbbfejlesztésével meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek révén hatékonyabbá tehető a vállalatok, a kutató és műszaki—tervező intézetek munkatársainak, valamint a tudósoknak az alkotó munkája.

A határozat hangsúlyozta, hogy különös figyelmet kell szentelni az állami információs rendszer alapját jelentő ágazati tudományos—műszaki információs rendszerek fejlesztésének, valamint az össz-szövetségi, ágazati és ágazatközi területi információs szervek koordinációjának.

Ugyanez a határozat a minisztériumokat és a felügyeleti szerveket tette felelőssé az ágazati tudományos—műszaki információs rendszerek továbbfejlesztéséért. *E rendszerek feladata:*

a legújabb szovjet és külföldi tudományos—műszaki és ipari eredményekről beszámoló dokumentumok gyűjtése és tudományos feldolgozása;

folyó tájékoztatás, fordítások és szemletanulmányok készítése az említett anyagokról;

a minisztériumok és főhatóságok felügyelete alá tartozó vállalatok által gyártott berendezéseket, szállítóeszközöket, gépeket, készülékeket, műszereket, anyagokat és egyéb termékeket ismertető prospektusok és katalógusok szerkesztése és terjesztése;

információs állományok kialakítása és folyamatos gyarapítása szovjet és külföldi dokumentumokkal (beleértve a szabadalmi leírásokat és a szabványokat), amelyek jellemzik valamely ágazat vagy egyes vállalatok fejlettségi színvonalát és fejlődési irányait, valamint a gyártott termékek műszaki színvonalát;

a központi intézmények, vállalatok és gazdálkodó szervek ellátása információs és könyvtári szolgáltatásokkal;

műszaki—gazdasági kutatások végzése és szemletanulmányok készítése az ágazat és az egyes termékek hazai és külföldi fejlesztési problémáira vonatkozóan;

a tudományos—műszaki propaganda szervezése, valamint a fejlett műszaki—termelési tapasztalatok cseréjének megvalósítása;

tudományos—műszaki információs kiadványok hasznosítása vállalatokban, építkezéseken, kutatóintézetekben és tervezőintézetekben.

A SZU Minisztertanácsának és a *Tudományos és Műszaki Állami Bizottságnak (Goszudarsztvennij komitet szoveta minisztrrov SZSZSZR po nauke i tehnikе, GKNT)* későbbi határozatai körvonalazták a GSZNTI továbbfejlesztésének irányait, kiegészítették és konkretizálták a rendszer egyes részeinek, különösen az ágazati tudományos és műszaki információs rendszereinek feladatait.

* A cikk N. B. Arutjunov 1978. április 19-én, Moszkvában, az Össz-szövetségi értekezleten tartott előadása alapján készült. Megjelent a *Naucsno-Tehnicseszkaja Informacija* 1. sor. 7. sz. 1978. 1–10. oldalain. Az NTI szerkesztőségének hozzájárulásával teljes terjedelmében közöljük a cikket.

Jelenleg a GSZNTI keretében 86 központi ágazati tudományos–műszaki információs szerv (*Centralnij otrsazlevoj organ naucsno-tehniczeszkaj informacii*) működik, amelyek egyúttal az ágazati rendszerek vezető szervei; közülük 43 első vagy második kategóriájú kutatóintézet. A 11 500 vállalati, kutatóintézeti és tervezőintézeti tudományos–műszaki információs osztályból 11 100 tartozik valamely ágazati információs rendszerbe.

Az utóbbi években az ágazati információs rendszerek tevékenységének *mind mennyiségi, mind minőségi mutatói jelentősen megjavultak.*

Azonban a vállalatok, a kutató- és tervezőintézetek, a tudósok és szakemberek részéről a tudományos és műszaki fejlődés felgyorsulása következtében jelentkező növekvő igényeknek az ágazati rendszerek szolgáltatásai nem minden tekintetben felelnek meg. Az ágazati információs rendszerek korszerűsítésével kapcsolatos munkák szervezésével megbízott számos központi ágazati információs intézmény tevékenysége jelentős fejlesztésre szorul.

A viszonylag lassan fejlődő ágazati tájékoztatási intézményekhez képest *a területi információs szervek jelentősen megjavították* – az utóbbi években tapasztalható gyors fejlődésük eredményeképpen – *a felhasználók információellátását.* Ez sok esetben még inkább érzékelhetővé tette az ágazati és területi információs szervek együttműködésének hiányosságait.

Az ágazati információs szervek alapvető helyzeti előnye a területi tájékoztatási intézményekhez képest abban áll, hogy *munkájukba bevonhatják az ágazat szakembereit, a vezető kutató- és tervezőintézetek legkiválóbb munkatársait.* Ez lehetővé teszi mind az információs kiadványok, mind pedig az ágazat tudományos–műszaki fejlődésének legidősebb problémáit áttekintő elemző tanulmányok színvonalas összeállítását.

A területi információs szervek előnye viszont az, hogy az általuk ellátott vállalatok és gazdálkodó szervek *közvetlen közelében működnek* és ily módon sokkal jobban ismerik mind a termeléssel, mind pedig az adott gazdasági körzet előtt álló feladatok megoldásával kapcsolatos problémákat.

Az említett előnyök minél jobb kihasználása feltételezi az ágazati és a területi információs szervek szoros együttműködését. Egyfelől az ágazati információs szerveknek munkájuk során támaszkodniuk kell a területi tájékoztatási intézményekre mind az adott gazdasági körzet információs igényeinek jobb megismerése, mind pedig az információs anyagok terjesztése tekintetében; az utóbbi vonatkozásában csak másodlagos szempont a felügyeleti hovatartozás kérdése. Másfelől a területi információs intézményeknek jól kell ismerniük az adott gazdasági körzet információs igényeit, rá kell irányítani az ágazati tájékoztatási szervek figyelmét a feladatok megoldására, ki kell használniuk az ágazati szervek által nyújtott lehetőségeket információs kiadványok minél színvonalasabb összeállítására.

Az ágazati és területi információs szervek együttműködésének javítása tekintetében *a kezdeményezést az ágazati szerveknek kell magukra vállalniuk,* amelyek kötelesek szoros munkakapcsolatot kiépíteni a területi tájékoztatási intézményekkel oly módon, hogy azokra támaszkodhassanak és általuk lehetővé váljon a vállalatok és gazdálkodó szervek, intézmények és valamennyi felhasználó hatékonyabb információellátása.

Ezért rendkívül fontos az ágazati információs szervek és információs rendszerek munkájában tapasztalható hiányosságok megszüntetése.

Információs szolgáltatások

Információs kiadványok

A központi ágazati információs szervek munkájának több mint felét *információs kiadványok előállítására és terjesztésére* teszi ki.

Az utóbbi években jelentős mértékben javult a tájékoztatási kiadványok minősége. Különösen eredményes a kiadványok szakosítása.

Jóllehet az utóbbi időben számos új központi ágazati információs intézmény kezdte meg működését, a GSZNTI kiadói tevékenységének teljes volumene nem változott és kb. 150 ezer kiadói ívre tehető. Ugyanakkor a tematikus sorozatok, valamint az önálló kiadványok száma több mint kétszeresére nőtt: jelenleg több mint 3,5 ezer különböző című kiadvány jelenik meg. Például, a VNIITEISZH referáló folyóirata korábban 12, jelenleg pedig 33 sorozatban jelenik meg; a CNIITEIMSZ pedig 1-ről 21-re növelte az általa kiadott expressz-információ sorozatok számát stb.

Az információs kiadványok párhuzamosságainak csökkentésében jelentős szerepet játszott az az ideiglenes tudományos–műszaki bizottság, amelynek feladata volt javaslatok kidolgozása az információs kiadványok címjegyzékére.

E bizottság javaslatai eredményeképpen sok vonatkozásban szabályozottabbá vált a széles körű érdeklődésre számotartó információs forrásokról készült folyó bibliográfiai kiadványok előállítása és terjesztése. Ez módot adott arra, hogy e kiadványtípus összesített volumene – *az indokolatlan párhuzamosságok megszüntetésével* – több mint 5000 kiadói ívvel csökkenjen a feldolgozott dokumentumok számának csökkentése nélkül.

Fontos lépés volt a külföldi szakirodalmat mintegy 3000 kiadói ív terjedelemben ismertető *Ékszipressz Informacija* (EI) sorozatok kiadásának decentralizálása a VINITI-től a központi ágazati információs szervekhez. Ez a VINITI kezdeményezésére történt a minisztériumok és az ágazati intézmények többségének aktív támogatásával. Az intézkedés nyomán az ágazatok legégetőbb tudományos–műszaki problémáival kapcsolatos anyagok jelennek meg a kiadvány sorozataiban és lehető-

ség nyílik a közlésre szánt anyagok gondosabb kiválasztására és elemzésére; ennek folytán *lényegesen megjavult száma ágazatban az információk színvonala*. Mindazonáltal megjegyzendő, hogy néhány ágazati intézmény, mint pl. az Informenergo és a CNIElugol', mindmáig nem készült fel kellőképpen az expressz-információk előállítására.

Ugyancsak megjegyzendő, hogy néhány központi ágazati információs intézmény továbbra is publikál referáló kiadványaiban elméleti jellegű és bonyolult matematikai apparátust alkalmazó cikkeket, amelyek tartalma nem ritkán vitatható és helyük sokkal inkább a szakfolyóiratokban vagy a letéti kéziratárban van. Ez a helytelen gyakorlat lényegesen csökkenti az információs kiadványok minőségét és gyakorlati jelentőségét.

Az információs kiadványok *céltudatos szerkesztésének és időszzerűségének javítása*, valamint az indokolatlan *párhuzamos kiadványok megszüntetése* továbbra is fontos feladat.

A szemletanulmányok készítésében és terjesztésében továbbra is lényeges hiányosságok tapasztalhatók. E tanulmányok gyakran rendkívül felületesek, nem tartalmaznak javaslatokat, illetve ajánlásokat a vizsgált problémák megoldására, sokszor elavult szakirodalmi forrásokra hivatkoznak vagy egyáltalán nem tartalmazzák a felhasznált forrásművek jegyzékét. Tematikájuk gyakran nincs összhangban az ágazatban megoldásra váró tudományos–műszaki problémákkal, sokszor nem időszzerű vagy alig időszzerű kérdésekkel foglalkoznak. *A szemletanulmányok sokszor nem készülnek kellő alaposággal*, és e terveket az év során gyakran indokolatlanul módosítják.

Az elemző tanulmányok színvonalának javítása az ágazati információs szervek egyik legfontosabb feladata. Rendkívül fontos, hogy e tanulmányok készítésébe bevonják az ágazati vállalatok, kutatóintézetek és tervezőintézetek legkiválóbb szakembereit.

Az információs kiadványok előállításának és terjesztésének hosszadalmassága továbbra is az egyik legfőbb hiányossága a központi ágazati információs intézmények tevékenységének. Többségük nem tudja határidőre biztosítani az információs kiadványok előállítását és elosztását. A szemletanulmányok tényleges átfutási ideje mintegy 1,5–2-szer, az expressz-információké kb. 2-szer, a referálólapoké pedig mintegy 1,5-szer hosszabb az előírtnál.

Az utóbbi években jelentős erőfeszítések történtek a gépipari minisztériumok gyártmányismertetői szerkesztésének, kiadásának és terjesztésének korszerűsítésére. Mindmáig *gondot okoz azonban a katalógusok és prospektusok kiadásának elhúzódása*. Az előírt két hónap helyett az átfutási idő általában 3–6 hónap. A gyártmányismertetők ezenkívül még mindig csak 80–90%-át fogják át az ágazati vállalatok termékeinek.

Számos központi ágazati információs intézmény csak jelentős késéssel juttatja el kiadványait az előfizetőkhez.

A *Szozjuzpecsat'* adatai szerint mintegy 38 központi ágazati információs intézmény nem teljesíti e téren vállalt kötelezettségeit.

Sok kiadványra nem nyomtatják rá a *Szozjuzpecsat'* indexszámait, ami sok előfizetői panaszra, nyilvántartási tévedésre és elszámolási pontatlanságra ad okot.

Továbbra is fontos feladat tehát a *központi ágazati információs intézmények kiadói tevékenységének korszerűsítése*, az információs kiadványok előállításával kapcsolatos technológiai folyamatok betartása és szigorú ellenőrzése, a kiadványok terjesztésének jobb megszervezése, a technológiai folyamatok gépesítése, a kiadványok formátumának és a betűtípusoknak ésszerűbb megválasztásával elérhető papírtakarékosság további fokozása.

Információs szolgáltatások

Az ágazati információs rendszerek, valamint a GSZNTI egészének fejlődési szintjét leginkább az információs szolgáltatások színvonalával lehet jellemezni.

A Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatalának 1976. január 1-i adatai szerint *információs és könyvtári szolgáltatásokkal kb. 20 millió embert látnak el*. A tájékoztatási intézmények évente több mint 650 millió könyvet, brosúrát, folyóiratot, kutatási jelentést, szabadalmi leírást, szabványt és más dokumentumot bocsátanak a felhasználók rendelkezésére. Jelentős mértékben megnövekedett a szolgáltatott másolatok mennyisége is; évi volumenük elérte a 816 millió oldalt (ebből 273 millió oldal mikrofilmen készült).

Egyre szélesebb körben terjed a *szelektív információterjesztés*, az információs szolgáltatások egyik legcélrányosabb formája, 1974–1975-ben a szolgáltatás intézményi és egyéni előfizetőinek száma 350 ezerről majdnem 500 ezerre nőtt. Jelentős mértékben – évi 4 millióról 57 millióra – megnőtt az előfizetőknek megküldött információk volumene is.

Bár ezek a számok rendkívül imponálóak, mégsem tudta ezideig néhány központi ágazati információs intézmény a szelektív információterjesztést a kellő színvonalon megszervezni. E korszerű szolgáltatási forma felhasználóinak sorába a vállalatoknak, intézményeknek csak viszonylag szűk körét sikerült bevonni. Ilyen gondokkal küzdenek az Orosz Föderatív Szocialista Köztársaság minisztériumainak tudományos–műszaki információs irodái és néhány más intézmény, amelyek össz-szövetségi ágazati információs központok szerepét töltik be. A legkirívóbb példaként említhető a *Cvetmetinformacija* intézet, amelyben a szelektív információterjesztést mind a mai napig nem szervezték meg.

Számos automatizált tudományos–műszaki információs rendszert üzemeltető ágazati információs intézmény *számítógépes rendszerét sikeresen alkalmazza szelektív információterjesztő szolgáltatásokra*. A CINTIhimneftemas számítógépes információs rendszerének szelektív információterjesztő szolgáltatását például 410 előfizető

veszi igénybe, amelyek között kutatóintézetek, tervező-intézetek, vállalatok, főiskolák, valamint ágazatközi vállalatok és intézmények találhatók. A műszeripari ágazat automatizált információkereső rendszere, a *Referat*, selektív információterjesztő szolgáltatása keretében 300 intézményi és egyéni előfizetőt lát el az ágazat területéről, és több mint 100 intézményi előfizetőt más minisztériumokból, illetve főhatóságokból.

Ugyanakkor néhány ágazati intézmény mint a CNIITEIlegpiscemas, VNIITEISZH, VNIPIEleszprom, amelyek már évek óta foglalkoznak információs folyamatok gépesítésével, mindmáig *számítógépes információs rendszerüket csak kísérleti üzemmódban használják*. E rendszerek hosszútávú kísérleti üzemeltetése viszonylag kisszámú előfizető érdekében, korlátozott témakörű adat felhasználásával legfeljebb arra jó, hogy lejárassa az információkeresés automatizálásának még az ötletét is.

Ha összehasonlítjuk a központi ágazati és területi információs intézmények tájékoztatási tevékenységét jellemző adatokat, akkor kiderül, hogy *a területi információs intézmények lényegesen kisebb létszámmal* (13 ezer fő a központi ágazati intézményekben foglalkoztatott 22,5 ezer főhöz képest) *több vállalat és intézmény információellátását biztosítják, mint az ágazati intézmények* (142 ezer ill. 130 ezer).

A központi ágazati információs intézmények nem kielégítő tevékenységéről tanúskodnak azok a felmérések is, amelyek az ország különböző részeiben lévő vállalatok és intézmények információellátásáról készültek, és amelyekből kitűnik, hogy a központi ágazati információs intézmények kevésbé hatékonyan működnek, mint a területi információs szervek.

Az ágazati információs intézmények még mindig rendkívül sok esetben csak *késedelmesen reagálnak a vállalatok és intézmények információs kéréseire*. Még ha figyelembe is vesszük a központi ágazati és területi információs szervek tevékenységének jellegében fellelhető különbségeket, a helyzet akkor sem kielégítő, a központi ágazati információs szerveknek sokkal hatékonyabban kell működniük, és jelentősen javítaniuk kell a vállalatok és intézmények információellátását függetlenül azok felügyeleti hovatartozásától.

E feladattal a központi ágazati információs intézmények csak abban az esetben tudnak megbirkózni, ha *szorosan együttműködnek az össz-szövetségi és főképpen az ágazatközi területi információs szervekkel*. Csak a területi információs szervek közvetítésével tudnak a központi ágazati információs szervek valamennyi vállalattal és intézménnyel hatékony kapcsolatokat kiépíteni. Számos esetben a központi ágazati információs intézmények *szolgáltatásait a területi információs szervek közvetíthetnék*, ami lényegesen növelhetné az információáramlás szabályozottságát és a szolgáltatások hatékonyságát.

Az utóbbi években a *másolatszolgáltatás az információs szolgáltatások egyik legjelentősebb formájává vált*.

1977-ben a központi ágazati információs szervek együttesen kb. 35 millió oldal másolatot szolgáltattak, a GPNTB SZSZSZR 71 millió oldal, a köztársasági és területi információs szervek 36 millió oldal, a VNTI-Centr 27 millió oldal, a VINITI pedig kb. 20 millió oldal másolatot szolgáltattott.

Néhány ágazati információs szerv azonban nem sok figyelmet szentel e szolgáltatási formának. Így pl. 1977-ben a CBNTIleszhoz összesen csak 4000 oldal, a CNIITEIMSZ pedig kb. ezer oldal másolatot szolgáltatott.

Sok esetben e jelenség oka a gyenge műszaki felszereltség, míg más esetekben az a körülmény, hogy *az információs szervek meglévő lehetőségeiket csak rendkívül kismértékben használják ki*. Ezért a jövőben egyfelől javítani kell az információs szervek műszaki ellátottságát, másfelől pedig gondoskodni kell a már meglévő másolókapacitás fokozottabb kihasználásáról.

A legfontosabb hazai és külföldi tudományos-műszaki és termelési eredményekről szóló beszámolók készítése az információs szervek tevékenységének egyik legfontosabb területe. E munka nagymértékben függ attól, hogy az elemző tanulmányok készítése az adott intézményben milyen színvonalon áll. Számos központi ágazati információs intézményben, de sok tudományos-termelési egyesülés és kutató intézet információs részlegében is *létrejöttek a speciális információelemző és szintetizáló osztályok*.

Az említett beszámolókat még a tervösszeállítást megelőző időszakban kell elkészíteni úgy, hogy a minisztériumok és felügyeleti szervek, a vállalatok és intézmények vezetői felhasználhassák azokat az új tudományos és műszaki, valamint termelési eredmények gyakorlatba való átültetését célzó tervek összeállításához.

A GKNT Tudományos-Műszaki Információs és Propaganda Főigazgatósága által 1976-77-ben lefolytatott vizsgálatok kimutatták, hogy *számos központi ágazati információs intézet kitűnő tapasztalatokra tett szert az éves beszámoló anyagok kidolgozásában*. Nem egy esetben a minisztériumok és felügyeleti szervek rendkívül hasznosnak ítélték a központi ágazati szervek által készített beszámolókat.

Ugyanakkor tény az is, hogy a vállalati és intézményi információs szervek jelentős része még el sem kezdte az éves beszámolók összeállítását. Ennek oka részben az, hogy rendkívül laza az ellenőrzés a központi ágazati információs szervek részéről, másrészt pedig az, hogy a vállalati és intézményi információs részlegek munkájának színvonala sok esetben még korántsem kielégítő, s e munkát nem tudták a kellő szinten megszervezni.

E fontos tevékenységet mindmáig nem kezdte meg néhány ágazati információs szerv sem, mint pl. az Informenergo és a CNIITEI traktoroszel'hozmas.

Általában megállapítható, hogy az eddig elkészült beszámolók többségének a színvonala alacsony: rendszerint hiányzik az ismertetett tudományos-műszaki ered-

mény előnyeinek a szükséges műszaki—gazdasági indoklása, valamint a felhasználásra vonatkozó javaslatok. Sok beszámoló sokkal inkább az ágazat valamennyi tevékenységét átfogó szemletanulmányra hasonlít és nem az ágazat ill. az egész népgazdaság előtt álló legfontosabb feladatok megoldására irányul.

A fentiekből következik, hogy valamennyi információs szervnek, de különösen az ágazati információs intézményeknek sokkal *gondosabban kell felkészülnie a beszámolók elkészítéséhez* és be kell tartania a beszámolók előterjesztésére vonatkozó előírásokat. Az információs szervek által a tervösszeállítást megelőző időszakban elkészített és előterjesztett beszámolók magas színvonala csak abban az esetben biztosítható, ha a szükséges információs anyagokat egész évben rendszeresen összegyűjtik és elemzik.

Az információs szervek tevékenységében rendkívül fontos helyet foglal el az elemző tanulmányok gyors és színvonalas összeállítása a minisztériumok és felügyeleti szervek, valamint a kutatóintézetek és vállalatok vezetői, felelős munkatársai részére. Ezeket az anyagokat gyakran használják a minisztériumi és főhatósági vezetői testületek üléseinek az előkészítése során a tudományos—műszaki eredmények gyakorlati alkalmazására vonatkozó döntések meghozatalakor.

Magas színvonalú tanulmányokat készít pl. az Inform-elektro, CNIITEI-priborosztroenija, CINTIhimneftemas, CNIITEIlegpiscsemas és néhány más központi ágazati információs intézmény, valamint számos tudományos—termelési egyesülés és kutatóintézet információs részlege is.

Az információs szervek tevékenységében *folymatosan növekednie kell az elemzőtanulmány készítés részarányának*. A minisztériumokat, főhatóságokat és más irányító szerveket folyamatosan el kell látni olyan színvonalas információs anyagokkal, amelyek elősegítik az említett szervek előtt álló feladatokkal kapcsolatos döntések meghozatalát.

A beszámolók és az elemzőtanulmányok készítésében tapasztalható fentebb említett hiányosságok mintegy alátámasztják azt a széles körben elterjedt véleményt, hogy a színvonalas szemletanulmányok készítése nemcsak arról tanúskodik, hogy az adott információs intézményben a munkát gondosan megszervezték, s hogy az intézménynek kitűnő kapcsolatai vannak a vezető tudományos intézetekkel, hanem arról is, hogy az információs szolgáltatás magas színvonalú, munkatársainak szakmai hozzáértése pedig kifogástalan.

Információs állományok

Az utóbbi években a központi ágazati információs intézmények *tovább folytatták az ágazati információs állomány tartalmi és strukturális korszerűsítésével kapcsolatos munkájukat*. Ennek a munkának a célja az, hogy

megszűnjön az indokolatlan párhuzamosság a központi ágazati információs szervek és a megfelelő központi tudományos—műszaki irodák állományának gyarapításában. E munka eredményeképpen a könnyűiparban, a kohászatban és még számos más ágazatban az eredeti forrásművek fellelhetők a központi tudományos—műszaki irodákban, ezeknek feladata a felhasználóknak eredeti művekkel vagy azok másolataival való ellátása.

Jelenleg lényegében befejeződött az a munka, amelynek célja a külföldi szakirodalomnak a központi ágazati tudományos—műszaki információs intézményekben és a központi tudományos—műszaki irodákban való koncentrációja volt, ami lehetővé tette e szakirodalom sokkal hatékonyabb hasznosítását.

Eredményes munka folyt az egységes ágazati információs állományok létrehozása tekintetében, amelynek köszönhetően jelentősen megjavult a központi ágazati információs szervek és a vállalati, valamint intézményi *információs részlegek állománygyarapításának koordinációja*, és ugyancsak fejlődött a már említett intézmények és a köztársasági valamint ágazatközi területi információs szervek együttműködése is az információs állományok vonatkozásában.

Mindazonáltal az ágazati információs állományok kialakítása terén továbbra is komoly hiányosságok tapasztalhatók.

Számos ágazatban az információs szervek és könyvtárak állománygyarapítása vagy párhuzamosan, vagy megosztva történik. Így pl. a VNIIOENG-ben szabadalmi tár valamint normatív—műszaki dokumentumok és fordítások téra van kialakulóban, a kőolajipari központi tudományos—műszaki irodák információs állománya pedig elsősorban könyvekből és folyóiratokból áll.

A megosztott állománygyarapítás tünetei mutatkoznak úgyszintén az autóipar, a nehézipar, és szállítóeszközök gyártása, a vegyi és kőolajipari gépgyártás, építőanyagipar stb. terén. Ez a módszer mind az állománygyarapítás mind pedig az állomány feldolgozása terén ésszerűtlen munkaszervezésre, az információs és könyvtári szolgáltatások területén pedig párhuzamosságokra vezet. A nem publikált, normatív—műszaki és főhatósági dokumentumok hiánya néhány ágazati központi tudományos—műszaki iroda információs állományában végülis jelentősen csökkenti e dokumentumok hasznosítását az ágazat gazdálkodó szervei által.

Rendkívül lassú ütemben folyik az *információs állományok selejtezésével kapcsolatos munka*, valamint az ágazati letéti állományok kialakítása. A selejtezendő szakirodalom volumene alig haladja meg az éves gyarapodás 34%-át, és megállapítható, hogy immáron hosszú évek óta e tekintetben lényeges változás nem következett be.

Az ágazati tudományos—műszaki információs rendszerek *optimális szakirodalmi állományának a kialakításához* az alábbi intézkedések végrehajtása szükséges:

biztosítani kell az állományok ésszerű elosztását a különböző szintű könyvtárak és információs szervek között; csökkenteni kell a tudományos–műszaki dokumentációs állományt az intézményi és vállalati könyvtári hálózatban oly módon, hogy selejtezni kell a ritkán használt dokumentumokat, az állomány összetételét pedig úgy kell kialakítani, hogy az pontosan megfeleljen a felhasználói környezet információs igényeinek;

valamennyi dokumentumtípust a tudományos–műszaki és szakkönyvtárak állományában kell koncentrálni és meg kell szüntetni a megosztott módszerű állománygyarapítást;

fejleszteni kell a dokumentumok letéteményezési rendszerét az ágazati szakterületi (kémiai és vegyipari, gépipari, építésügyi, mezőgazdasági, kohászati, orvostudományi) letéti állományokra támaszkodva;

biztosítani kell az egységes ágazati és egységes területi információs állományoknak mint a GSZNTI egységes információs állománya komponenseinek az együttműködését.

Ágazati automatizált információs rendszerek

Az információs folyamatok automatizálása rendkívül fontos lépés az ágazati információs rendszerek hatékonyságának a növelése felé.

Az információs szolgáltatások operativitásának, teljességének és célirányosságának számottevő *javítása elképzelhetetlen korszerű automatizált tudományos–műszaki információs rendszerek létrehozása nélkül*. E számítógépes rendszerek kialakítása egyik alapfeltétele az információs szervek hatékony együttműködésének és a GSZNTI keretében megvalósítandó munkamegosztásból származó előnyök kiaknázásának.

Az utóbbi években lényegesen megnőtt azoknak a központi ágazati információs intézményeknek a száma, ahol megkezdődtek az információs folyamatok gépesítésével kapcsolatos munkálatok. Az 1976–80-ra szóló *Fejlesztési Program* kivitelezésében jelenleg 47 központi ágazati tudományos–műszaki információs intézmény vesz részt, szemben az elmúlt öt éves tervvel, amelyben a gépesítési munkákba csak 21 központi ágazati intézmény kapcsolódott be.

Az utóbbi néhány évben a központi ágazati információs intézményekben számottevően és előnyösen megváltoztak az információs folyamatok automatizálásának feltételei.

Ez tükröződik mindenekelőtt a már említett Fejlesztési Programban is, amely azzal számol, hogy *1980-ban már üzembehelyezésre kerül az automatizált tudományos–műszaki információs központok hálózatának első megvalósítási fázisa* és kiépülnek a vegyipari, építésügyi és mezőgazdasági automatizált információs rendszerek tematikailag egyesített rendszerei. 1977-ben megkezdődtek azok a munkák, amelyek tematikailag az egész

gépipart átfogó automatizált tudományos–műszaki információs rendszer létrehozására irányulnak.

A korszerű kompatibilis, távközlési vonalakkal összekapcsolt automatizált információs rendszerek létrehozásának alapfeltétele, hogy a központi ágazati információs intézményekben rendelkezésre álljanak a fejlesztéshez szükséges *korszerű műszaki eszközök és a megfelelően képzett szakemberek*.

Függetlenül a vállalt kötelezettségektől, korántsem minden, a Fejlesztési Program megvalósításában részt vállaló központi ágazati információs intézménynek sikerült kellően felkészülnie e fontos feladat megvalósítására (nevezetesen: CNIIPszel'sztrój, Orgtranszsztrój, CBNTI-leszhoz, ONTITEImikrobioprom, CNIITEIRH, Cvetmet-informacija).

Néhány központi ágazati információs intézmény, miután kiderült, hogy a korszerű számítógépes információs rendszer létrehozása korántsem egyszerű feladat, a kialakult helyzetből oly módon keresi a kiutat, hogy *megpróbálja korszerűsíteni a még működő, de erkölcsileg már elavult rendszereket*. Így pl. a CNIITEIlegprom és a CNIITEIlegpiscsemas 1980-ra olyan rendszer üzembehelyezésére készül, amely alig különbözik a még a hatvanas évek végén kifejlesztett *Krisztall* elnevezésű automatizált információs rendszertől.

A Műszeripari, Automatizálási Eszközök és Irányítási Rendszerek Minisztériuma, amelynek feladata lenne az információkereső rendszerek megvalósításához szükséges műszaki eszközök tervezése és gyártása, csak meglehetősen *alacsony színvonalon tudja kielégíteni az információs szervek szükségleteit*. A minisztérium kutató intézete, a NIIUMSZ, jóllehet rendkívül gazdag tapasztalatokkal és lehetőségekkel rendelkezik, az ágazati automatizált tudományos–műszaki információs rendszerek tervezésében nem vált vezető szervévé az országban folyó hasonló jellegű munkáknak.

Jelentős korszerűsítésre szorul a VINITI-nek az ágazati automatizált tudományos–műszaki információs rendszerek tervdokumentációjának szakértői véleményezési rendszere is.

Mint már erről korábban is említés történt, *a helyi ágazati automatizált információs rendszereknek tematikus rendszerekké való egyesítése jelentős lépés az automatizált tudományos–műszaki információs központi hálózatának létrehozása irányában*.

A nagymennyiségű, rokon témakörű információs anyagokat feldolgozó központi ágazati információs intézmények tevékenységének *kooperációja és koordinációja tulajdonképpen nem újkeletű ötlet*. Ugyanis még a hatvanas évek elején kísérlet történt a különböző ágazati információs szervek tevékenységének témakörönkénti szétválasztására.

Már jó néhány éve, hogy az elsősorban mezőgazdasági orientációjú központi ágazati információs szervek és az építésügyi minisztérium felügyelete alá tartozó központi ágazati szervek *igyekeznek összehangolni tevékenységü-*

ket. E koordináció különösen fontos most, amikor az információs intézmények a hagyományos szolgáltatási formákról fokozatosan áttérnek a nagy számítógépes adatbázisokra támaszkodó automatizált rendszerek üzemeltetésére.

1975 májusában a GKNT, valamint a SZU Tudományos Akadémiája több minisztérium, a vegyipari, a kőolajfeldolgozó és olajkémiai, a vegyipari és kőolajipari gépgyártási, az erdőgazdasági és fafeldolgozóipari, az orvosi műszeripari minisztérium ill. az SZU Minisztertanácsa Mikrobiológiai Főigazgatósága javaslatára határozatot hoztak az *Egységes Kémiai és Vegyipari Tudományos-Műszaki Információs Rendszer (Edinaja szisztema naučno-tehnicseszkaj informacii po himii i himicseszkaj promislenno-szti - ESZ NTI Himija)* létrehozásáról. A határozatnak megfelelően 1975-től kezdve hozzáálltak a jelenleg hat központi ágazati intézményt és a VINITI-t magába foglaló számítógépes információs rendszer kiépítéséhez. Az érdekelt minisztériumok és főhatóságok jóváhagyták a rendszer műszaki feladattervét, a koordinációs munkatervet és az Igazgató Tanács ügyrendjét.

Az elmúlt időszakban a központi ágazati információs intézmények összehangolt munkája az *egységes rendszer közös problémáinak* (információkereső nyelvek, software, a szolgáltatások tematikus elkülönítése, a rendszeren belüli kapcsolatok specifikálása) *megoldására irányult*. Eredményesnek bizonyult a rendszerben résztvevő központi ágazati intézmények munkatársaiából összeválogatott szakértői munkacsoportok létrehozásának gyakorlata. E munkacsoportok számos fontos feladatot kiválóan megoldottak. Az ESZ NTI Himija létrehozására irányuló munkák az elfogadott ütemtervnek megfelelően haladnak.

A közös automatizált tudományos-műszaki információs rendszer kiépítésével párhuzamosan az ESZ NTI Himija keretében már most nagy figyelmet szentelnek a szakemberek információellátásával kapcsolatos gyakorlati kérdéseknek. Az állandó jellegű felhasználói profiloknak a rendszerben résztvevő intézmények közötti elosztásával lehetővé vált – pótlólagos beruházás és fejlesztés nélkül – az egyes intézmények információs állományának a jobb kihasználása. Így pl. a NIITEHIM 1977-ben 93 profil alapján nyújtott folyamatos tájékoztatást a vegyipari gépgyártás és olajkémiai ipar területén dolgozó szakembereknek, a CNIITEneftehim és a CINTIhimneftemas pedig 43 illetve 48 profil alapján a vegyiparban dolgozó szakembereket vonta be szolgáltatási körébe.

Célszerű lenne, ha a tematikailag egyesített építőipari, mezőgazdasági és gépipari automatizált tudományos-műszaki információs rendszerben résztvevő központi ágazati információs intézmények vezetői mihamarabb *hasznosítanák a vegyipari információs rendszerek e téren felhalmozódott tapasztalatait*.

Ugyanitt érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy túlságosan elhúzódott a hasonlóképpen egyesített gép-

ipari automatizált tudományos-műszaki információs rendszer szervezési időszaka.

A tematikailag összevont automatizált tudományos-műszaki információs rendszerek létrehozása a GSZNTI továbbfejlesztésének egy olyan fő irányát jelenti, amely lehetővé teszi az információterjesztést a felügyeleti hovatartozástól függetlenül, jelentősen csökkenti az indokolatlan párhuzamosságokat az állománygyarapítás és az információfeldolgozás terén és hatékonyan javítja a szakemberek információellátását.

Az össz-szövetségi információs intézményekben, a tematikus egyesületekben, ágazati, köztársasági és területi információs szervezetekben az automatizált tudományos-műszaki információs rendszerek létrehozására irányuló munkákkal kapcsolatban feltétlenül megjegyzendő, hogy *már most lehetőség van mágnesszalagos gépi adattárak intézmények közötti cseréjére*. Nevezetesen, a VINITI mágnesszalagos gépi adattáraihoz hozzáférhet az ország bármely tudományos-műszaki információs intézménye. A mágnesszalagokhoz a VINITI mellékeli a futtatásukhoz szükséges alkalmazói programcsomagot, és ha szükséges, az eredeti forrásművek mikrofilmmásolatait.

Ez lehetővé teszi az eredeti dokumentumok egyszerű, magas színvonalú feldolgozását követően a feldolgozás eredményeinek többcélú hasznosítását, és azt, hogy a rendszerbe bekerülő minden eredeti dokumentumhoz valamennyi tudományos-műszaki információs intézmény és, általuk, az összes felhasználó hozzáférhessen. Ily módon *elkerülhető az információk redundáns tárolása*, mivel a mágnesszalagokat előállító tájékoztatási intézménynek módjában áll a bármely témakörre vonatkozó információs kéréssel releváns összes dokumentum adatainak összeválogatása a számítógép memóriájából.

A fentiekből következik, hogy még az automatizált tudományos-műszaki információs központok hálózatának kiépítését megelőzően lehetőség van nagy volumenű gépi adatbázisok operatív cseréjére. Ugyanakkor a mágnesszalagos gépi adattárakat felhasználó információs intézményeknek lehetőségük van arra, hogy *a kapott információkat szükségleteiknek megfelelően „újtacsomagozzák”* anélkül, hogy ehhez bármiféle manuális munkára szükség lenne, és így a felhasználók információs kéréseit azok számától függetlenül a szelektív információs szolgáltatás keretében kielégíthessék. Idővel a gépi adatbázisok volumenének növekedésével az információs szervezetek lehetőségük lesz retrospektív keresés megvalósítására is.

A különféle mágnesszalagos gépi adattárak forgalomba hozatala az egyes tájékoztatási intézmények által (pl. VINITI, VNTICentr, CNIPI, VNIKI stb.) lehetőséget ad arra, hogy az információs szervezetek rendkívül gyorsan tematikus keresést végezzenek integrált információs file-ok kialakításával, amire jelenleg manuális eszközökkel csak alig van lehetőség és csak nagy idő- és információvesztéssel hajtható végre. Természetesen, mindennek *előfeltétele, hogy a mágnesszalagokat előállí-*

tó ill. felhasználó információs szervek műszaki felszereltsége korszerű színvonalon legyen.

Ismeretes, hogy a VINITI 1977-től, a VNTICentr pedig 1978-tól megkezdte a mágnesszalagos gépi adattárak rendszeres előállítását és terjesztését. A VINITI által kidolgozott software biztosítja a mágnesszalagok futtatási lehetőségét mind második, mind pedig harmadik generációs számítógépen.

A mágnesszalagos gépi adattárak előállítása, terjesztése és felhasználása rendkívül fontos feladat. A VINITInek és más össz-szövetségi információs intézményeknek biztosítaniuk kell a köztársasági, néhány területi és mindenekelőtt a központi ágazati információs szervek mágnesszalagokkal való ellátását, a felhasználók információs igényeinek minél szélesebb körű kielégítése érdekében.

Tudományos—műszaki propaganda

Az ország tudományos—műszaki információs szerveire háruló egyik legfontosabb feladat a tudományos—műszaki eredmények propagandájának megszervezése.

Az információs intézmények propagandatevékenységüket társadalmi szervezetekkel, mindenekelőtt a Tudományos—Műszaki Egyesületek Össz-szövetségi Tanácsával, a Feltalálók és Újítók Össz-szövetségi Egyesülésével, valamint a Politikai és Tudományos Ismeretek Terjesztésének Össz-szövetségi Egyesülésével karöltve végzik.

A tudományos—műszaki propaganda rendezvények teljesen indokolatlan sajátos információcsatornáknak tekinthetők (mind módszereiket, formáikat és eszközeiket tekintve), amelyek lehetővé teszik a szakmai információknak céltudatosabb eljuttatását a tudósok, szakemberek és újítók széles köréhez.

Az információs szervek a tudományos—műszaki propaganda legkülönbözőbb formáit és módszereit alkalmazzák: tudományos—műszaki konferenciákat, értekezleteket, szemináriumokat és szimpóziumokat tartanak, témára orientált állandó és vándorkiállításokat szerveznek, tudományos—műszaki filmek, rádió és televízió segítségével propagálják a legújabb tudományos—műszaki eredményeket és az élenjáró termelési tapasztalatokat; propagandacélokra felhasználják a központi, köztársasági és helyi sajtót is.

Évente az országban közel 1300 össz-szövetségi konferencia, értekelet, kongresszus, szimpózium és szeminárium lebonyolítására kerül sor, amelyeken több mint 200 ezer tudós és szakember vesz részt.

Ezekon a konferenciákon tudományos—műszaki filmeket és diapozitíveket vetítenek, témára orientált kiállítást szerveznek, kiállítják a legfrissebb szakirodalmat és információs anyagokat, a konferencia valamennyi résztvevője számára az érdeklődésére számottartó témakörből információs anyagokat válogatnak össze, vagy

elkészítik a szükséges szakirodalom bibliográfiai jegyzékét.

A tervbe vett rendezvények tematikája ma sokkal időszerűbb és célraorientáltabb mint korábban, főképp azért, mert sokkal gondosabban válogatják meg a megvitatásra szánt legfontosabb tudományos—műszaki problémákat és kérdéseket. Javult a konferenciák, értekezletek és szemináriumok előkészítésének, lebonyolításának színvonala is; az egyes kérdésekkel kapcsolatban elfogadott ajánlások sokkal konkrétabbak, a határidők pedig rövidebbek.

Mindazonáltal megállapítható, hogy még mindig nem kellő gondossággal és főképp nem időben készítik el a konferenciák, értekezletek és szemináriumok terveit, a meghívandó résztvevők száma sokszor indokolatlanul magas, és még mindig tapasztalható, hogy a rendezvények színhelyéül általában igyekeznek Moszkvát, Leningrádot, a szövetséges köztársaságok fővárosait, valamint az ország üdülőzónáinak városait kijelölni.

A rendezvénynaptár hiányos előkészítésével függ össze az is, hogy az év során számtalan változtatásra és kiegészítésre kerül sor, ezekről rendszerint nem tájékoztatják az érdekelt intézményeket.

Jó lenne, ha a központi ágazati információs intézmények, amelyek közvetlenül részt vesznek az össz-szövetségi tanácskozások, konferenciák, szemináriumok, szimpóziumok szervezésében és lebonyolításában, mindent elkövetnének a tapasztalt hiányosságok megszüntetésére.

A tudományos—műszaki propagandában jelentős szerepük van az ún. „élenjáró tapasztalatátadás iskoláinak”, amelyek jellemző sajátossága, hogy lehetőséget adnak a legkorszerűbb termelési tapasztalatok tanulmányozására és átadására közvetlenül a munkahelyen. Az ágazati információs szervek e sajátos propaganda tevékenységet egy vagy néhány vállalatra, valamint a Szovjetunió ill. a szövetséges köztársaságok népgazdasági eredményeit bemutató kiállításaira, azok témára orientált részlegeire támaszkodva bonyolítják le.

A tudományos—műszaki propaganda egyik legfőbb eszköze a tudományos—műszaki kiállítások szervezése.

A központi ágazati információs intézmények feladata az ágazati kiállítások előkészítése és megszervezése a Szovjetunió Állandó Népgazdasági Kiállításán valamint a már működő kiállításokon az információs munka elvégzése. E célból 39 központi ágazati információs intézménynek van a Szovjetunió Állandó Népgazdasági Kiállításán saját tájékoztató részlege, információs központja, összesen 29 pavilonban. Ezeknek a feladata nemcsak az, hogy tájékoztassák az érdeklődő látogatókat a kiállított tárgyakról, hanem az is, hogy speciális tablók, valamint a legkülönbözőbb információs anyagok kiállításával bemutassák a látogatóknak az ágazati tudományos—műszaki információs rendszert.

A kiállítások megszervezésében különösen kitűntek jó munkájukkal az Informelektro, NII Mas, CNIITEI MPSZ,

Csermetinformációja, VNIOENG, CNIITEI Goszkom-szel'hoztechnika. Sajnos azonban néhány központi ágazati információs intézmény még mindig nem fordít kellő figyelmet e valóban fontos munka megszervezésére.

Az ágazati információs szervek a Szovjetunió Állandó Népgazdasági Kiállításán való részvétel mellett még számos más, főképpen tablókból összeállított *vándorkiállítás* is szerveznek az adott ágazat szakembereinek. Ez a munka az előbbinél sokkal kisebb mértékben folyik, és sokszor nincs is meg a kellő összhang azokkal a területi információs szervekkel, amelyeknek „érdekszféráját” érinti a kiállítás. Ugyancsak erősen kifogásolható az adott ágazat által gyártott termékeket bemutató speciális kiállítások szervezésével kapcsolatos munka is.

A központi ágazati információs intézmények tevékenységében fontos helyet foglal el a legújabb tudományos–műszaki eredményeknek és élenjáró termelési tapasztalatoknak *filmbemutatók* révén megvalósított propagandája.

Csak a minisztériumok és főhatóságok megrendelésére a Goszokino SZSZSZR stúdióiban évente több mint 500 tudományos–műszaki és műszaki propaganda filmet készítenek. Ezenkívül még a központi ágazati információs szervek mintegy 40 filmstúdiójában és 49 más, filmtudósításokat készítő műtermében évente közel 500 filmbeszámolót készítenek.

Az információs szervek általában, de főképpen a köztársasági és területi információs intézmények évente több mint 35 ezer *filmbemutatót*, *számos filmfesztivált*, *filmhetet* és *más rendezvényt szerveznek*, amelyek alapvető rendeltetése, hogy a film eszközeivel aktív propagandát fejtsenek ki a legújabb tudományos–műszaki eredmények és élenjáró tapasztalatok gyakorlati alkalmazása érdekében.

A filmpropaganda szervezésének e rendszere, amely magában foglalja a filmgyártás központi tervezését és ágazati kivitelezését a filmek ágazatközi hasznosításával, végül is lehetővé tette a filmpropaganda színvonalának jelentős emelését. Ehhez nagymértékben hozzájárult a számos köztársasági és területi információs szerv mellett működő filmpropaganda tanácsok munkája is.

A fentiekől függetlenül megemlítendő, hogy a szakemberek számára szóló filmbemutatók időnként tervszerűtlenül, alkalmasszerűen történnek és számos vállalathoz, valamint intézményhez a filmek egyáltalában nem jutnak el.

Számos ágazati filmstúdió korszerűtlen műszaki eszközállottsága, amellyel néha párosul az ott dolgozó szakemberek alacsony szakmai képzettsége, szaktudása, azt eredményezi, hogy az elkészülő filmek minősége annyira rossz, hogy sokszorosításuk 16 mm-es filmre lehetetlen, jóllehet a főhatósági filmvetítő berendezések kétharmada csak keskeny filmek bemutatására alkalmas.

Számos filmstúdió munkáját rendszertelenül végzi, az eredetileg eltervezett filmekben utólagosan meglehetősen

sok változtatást hajtanak végre, amelyekről nem tájékoztatják a megrendelőket.

A filmekből rendszerint nem tűnik ki, hogy az ismertett műszaki dokumentációhoz hol lehet hozzáférni, ami rendkívül megnehezíti a propagált újdonság ipari hasznosítását.

Az említett hiányosságok megszüntetésére a GKNT a Goszokino SZSZSZR-rel közösen intézkedési tervet dolgozott ki, amelynek a megvalósítása folyamatban van.

Lezajlott az *ágazati filmstúdiók és filmtudósító műtermek* ismételt nyilvántartásba vétele. A GKNT korábban nyilvántartott 116 filmtudósító műterem közül filmbeszámolók készítésére most csak 49 kapott jogot, a többi – munkájuk rendkívül alacsony színvonala miatt – megszüntették.

A filmtudósítások előzetes megtekintésére külön bizottságot hoztak létre.

Azokat a filmbeszámolókat, amelyek kiváló minősítést kapnak, bemutatásra javasolják a Központi Televízióban, a SZU Állandó Népgazdasági Kiállításán, valamint a megfelelő össz-szövetségi és nemzetközi filmfesztiválokon. Az említett bizottság egy évben legalább egyszer értékeli az év közben szerzett tapasztalatokat, és felhívja a figyelmet a filmstúdiók munkájában tapasztalható jellegzetes hiányosságokra. 1978-tól kezdve a megrendelésre készült filmekben ill. a filmbeszámolóokban már feltétlenül szerepelnek az e filmekben propagált újdonságok műszaki tervdokumentációjának hozzáférhetőségét biztosító adatok.

Az ágazati filmstúdiókat és filmtudósító műtermeket a filmbeszámolók gyártásával, hangosításával és sokszorosításával megbízott állami filmstúdiók felügyelete alá helyezték.

1978-ban megkezdődött a filmpropagandával foglalkozó szakemberek rendszeres továbbképzése az Információs Dolgozók Továbbképző Intézetének szakosított csoportjaiban az e célra kidolgozott speciális tantervnek megfelelően.

A központi ágazati információs szerveknek a jövőben mindent meg kell tennie a filmpropaganda tevékenység színvonalának lényeges megjavítása érdekében.

Az utóbbi években számos információs szerv, de különösen a köztársasági és területi intézmények tevékenységében jelentős helyet foglal el az új tudományos–műszaki eredményeknek és élenjáró termelési tapasztalatoknak a rádió és televízió, valamint a központi, köztársasági és helyi sajtó útján való népszerűsítése.

Igy pl. 1977-ben az információs szervek, de főképpen a köztársasági és területi tájékoztatási intézmények több mint 20 ezer *speciális rádió és tv műsort szerveztek*. Az adásokat megelőzően időben tájékoztatják az érdeklődőket a tervezett műsorokról, s különösen azokat a szakembereket, akiknek az adott műsor elsősorban szól. Az esetek többségében az adás végén mindig közlik, hogy az adott újdonság műszaki tervdokumentációja hol

található, és milyen feltételek mellett hozzáférhető. Az adásokat követően a területi információs szervek általában rendkívül sok megrendelést kapnak a reklámozott újdonság tervdokumentációjára vonatkozóan.

Az ágazati információs szervek csak rendkívül szerényen kapcsolódtak be ebbe a munkába, tevékenységük sokkal inkább csak 1–2 perces híradó jellegű összeállításokra szorítkozik (új vállalatok, üzemek termelésbe állítása stb.).

A helyi televízió és rádióállomások számára a központi ágazati információs intézmények semmilyen anyagot nem készítenek, a köztársasági és területi információs szervek lehetőségei e tekintetben szintén kihasználhatatlanok.

Az utóbbi időben számos tudományos–műszaki információs osztály és iroda meglehetősen aktívan felhasználja a vállalati és intézményi rádióstúdiókat tudományos–műszaki propaganda célokra. Érezhetően szükség lenne módszertani segítségre a központi ágazati információs szervek részéről, ez utóbbiak azonban erre nem sok figyelmet fordítanak.

Az önálló gazdasági elszámolás rendszere

Az önálló elszámolás rendszere rendkívül fontos eszköznek bizonyult az információs szervek hatékonyságának és szolgáltatásainak minőségének a javításában. Lehetővé teszi olyan új, pótlólagos anyagi erőforrások kiaknázását, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a korszerű információs technológiai folyamatok megvalósításához, modern műszaki berendezések beszerzéséhez és az információs szakemberek anyagi ösztönzéséhez.

Az önálló elszámolás bevezetése megteremtette a lehetőségét annak, hogy a felhasználók reakciója, – mint az információs szolgáltatások minőségének értékelése – közvetlenül visszahasson az információs szervek munkájára.

A központi ágazati információs szervek többsége önálló elszámolási rendszerű kutatóintézeti státuszban működik, bár tevékenységükhöz jelentős mértékű támogatást kapnak mind az állami költségvetésből, mind egyéb központi forrásokból.

Míg a központi ágazati információs szervek pénzügyi eszközeinek csak 18%-a származik saját bevételéből, az össz-szövetségi információs szerveknél ez az arány 32%, a köztársasági intézményeknél 32%, az ágazatközi területi információs intézményeknél pedig 36%.

Vannak azonban olyan központi ágazati információs intézmények is, mint a CNIITEI sztrojmas, CNIITEI legprom, CNIITEI piscseprom, NIImas, CNIITEIRH, amelyek pénzügyi eszközeinek több mint 60%-a származik saját bevételből, és vannak olyanok is, mint pl. a NIINavtoprom, CNIITEI neftehim, Cvetmetinformacija, amelyeknél ez a mutató még az átlagosnál is alacsonyabb.

A fentiekből látható, hogy az önálló gazdasági elszámolás rendszere a központi ágazati információs szervekben csak rendkívül lassan valósul meg, és a még rendelkezésre álló lehetőségek kihasználása e tekintetben korántsem tekinthető kielégítőnek.

Igy pl. a központi ágazati információs intézmények jó része alig él azzal a lehetőséggel, hogy szerződéses formában biztosítsa a vállalatok és intézmények komplex információellátását. Az ágazatközi területi információs szervek tapasztalatai ugyanakkor azt bizonyítják, hogy az ilyen szerződéskötések rendkívül hatékonyak, és mindkét fél számára előnyösek. Jelenleg az ágazati információs szervek finanszírozásában csak rendkívül kismértékben használják ki azt a lehetőséget, hogy az intézményeket konkrét feladatok végrehajtásával bízzák meg a minisztériumi költségvetés terhére. Ebben az esetben ugyanis az egyes konkrét feladatok elvégzése áttekinthetőbb, a finanszírozás az elvégzett munka arányában történhet, a megbízott intézmény a költségvetési munkát is az önálló elszámolás keretében értékeli, és gondosabban ügyel munkájának minőségére.

A központi ágazati információs intézmények egyik legfontosabb bevételi forrása az információs kiadványok terjesztéséből származik. 1978-ban a kiadványok értékesítéséből származó bevételek lényegesen megnöttek a szerzői ív névleges értékének megnövekedése következtében (10 kopejka helyett 15 kopejka). Azonban ez a növekedés nem az információs szervek hatékonyabb munkájából adódott.

Az egyes minisztériumoknak az új tervezési, finanszírozási és gazdasági ösztönzési rendszerre való áttéréssel megnövekednek majd a megrendelésre végzett munkákból származó bevételek.

A központi ágazati információs szerveknek kiadásait a jövőben majd fokozottabban kell saját bevételi forrásaikból fedezniük. Erre fogja majd ösztönözni az intézményeket az alapvető információs folyamatokra vonatkozó egységes időnormatívák rendszere, amelyet a Központi Munkanorma Megállapító Hivatal számos vezető információs szervvel közösen készít elő.

Az ágazati információs szerveknek a bevételeiket növelő intézkedésekkel párhuzamosan gondoskodniuk kell az önköltség csökkentéséről elsősorban a más ágazati, össz-szövetségi, köztársasági és területi információs szervekkel folyó együttműködésben rejlő lehetőségek jobb kihasználásával, az indokolatlan párhuzamosságok megszüntetésével, anyagtakarékossággal, a munkatermelékenység növelésével és a termelékenységet csökkentő ráfordítások mielőbbi megszüntetésével.

Az információs szakemberek továbbképzése

Közismert tény, hogy az információs szakemberek szakképzettségének színvonala döntő feltétele az információs szervek hatékony működésének.

Ha figyelembe vesszük az információs folyamatok fokozódó ütemű automatizálását, az ágazati információs szervek tematikus rendszerekké való átalakulását, a mágnesszalagos gépi adattárak széles körű cseréjét, a számítógépes információs hálózatok fokozatos kialakulását – ez utóbbi egy sor új módszer elsajátítását és bonyolult műszaki berendezések kezelését teszi szükségessé – akkor érthető, hogy az *információs szakemberek továbbképzése rendkívül nagy jelentőségű feladat.*

Az információs szakemberek továbbképzésében a vezető szerepet az *Információs Dolgozók Továbbképző Intézete (Insztitut povüsenija kvalifikacii informacion-nüh rabotnikov, IPKIR)* játssza, amelynek biztosítania kell a továbbképzés koordinációját, a GSZNTI teljes keresztmetszetében. Az IPKIR egyébként jelenleg csak négyezer vezető beosztásban lévő szakember továbbképzését tudja ellátni, akkor, amikor az országos információs rendszer ilyen irányú szükséglete évi 15 000 fő.

A továbbképzés tekintetében fontos szerep hárul az ágazati továbbképző intézetekre, amelyek keretében a központi ágazati információs intézményeknek biztosítaniuk kell az adott ágazat középszintű tudományos–műszaki információs szerveiben dolgozó munkatársak továbbképzését. Ugyanakkor tény, hogy az 57 jelenleg működő ágazati továbbképző intézetből csak 36-ban folyik az információs szakemberek továbbképzése. E 36 intézményben évente kb. 1800 fő tanul tovább.

Az ágazati információs szervek és az IPKIR szoros együttműködésének megvalósítása érdekében a *központi ágazati információs szervekre* az alábbi feladatok hárulnak:

- a hallgatók központilag irányított felvételének megszervezése a különböző tanulmányi idejű és tantervű szakosított továbbképző csoportokba;

- éves és ötéves továbbképzési tervek összeállítása minisztériumonként és főhatóságokként az IPKIR keretében továbbtanulók számára;

- a legkiválóbb szakemberek felkérése az IPKIR keretében végzendő oktatói munkára;

- gyakorlati foglalkozások lebonyolítása az intézmény megfelelő részlegeiben valamely jól felkészült munkatárs irányításával;

- szakosított tantervek és programok kidolgozása az IPKIR-rel közösen;

- férőhely biztosítása a továbbképzésben résztvevő hallgatók számára a felügyeleti szerv szállóiban.

Ugyanakkor az *IPKIR feladata:*

- a továbbképző tanfolyamokra és ágazati továbbképző intézetekre vonatkozó éves és ötéves továbbképzési tervek gondos egyeztetése a megfelelő központi ágazati információs intézménnyel;

- a tanfolyamok tanterveinek és programjainak a kidolgozásában való aktív részvétel;

- szükség esetén előadók biztosítása az ágazati tanfolyamok lebonyolításához;

- a tanfolyamok lebonyolításához szükséges módszertani anyagok kidolgozása és rendelkezésre bocsátása;

- az információs dolgozók továbbképzésével kapcsolatos összesített terv kidolgozása a központi ágazati információs intézményekkel közösen valamennyi ágazati továbbképző intézményre vonatkozóan;

- az ágazati tanfolyamokon oktató előadók továbbképzésének megszervezése speciális tantervek és programok alapján.

A központi ágazati információs intézmények és az IPKIR közös feladata a felhasználók továbbképzését szolgáló előadások megszervezése, amelyeken a GSZNTI lehetőségeit és szolgáltatásait is ismertetik.

Viszonylag jól szervezett továbbképzés folyik a könnyűipari, erdőgazdasági és feldolgozó ipari, elektrotechnikai valamint a könnyű- és élelmiszeripari gépgyártási központi információs intézményekben. Ugyanakkor más tájékoztatói intézmények, mint pl. a NIEIinform-energomas, CNIITEIpscseprom, CBNTI Minpecsflota RSZFSZR, CINISZ a továbbképzés kérdéseivel egyáltalában nem foglalkoznak.

A meglévő ágazati továbbképzési rendszerekben szakosított oktatás szinte alig folyik, a tanterveket és programokat csak ritkán újítják meg, és számos továbbképző tanfolyam szakképzett előadók hiányával küzd.

Ötéves továbbképzési tervet mindössze 22 központi ágazati információs intézmény állít össze, egyéves tervet pedig 25 intézmény.

A vállalati és intézményi információs szakemberek továbbképzését a központi ágazati információs szerveknek a köztársasági és területi információs szervekkel közösen szervezett tanfolyamai biztosítják. Így pl. az Informelektro a területi információs szervekkel közösen szervezte meg és bonyolította le az elektrotechnikai iparban dolgozó információs szakemberek továbbképző tanfolyamait: 1977-ben Leningrádban, 1974-ben Jerevánban, 1973-ban Frunzéban, 1972-ben pedig Harkovban.

Az egyes tanfolyamok programját a helyi igényeknek megfelelően pontosították és módosították. Az előadások java részét, valamint a gyakorlati foglalkozásokat a területi információs szervek munkatársai tartották meg. Viszont közös erővel folyt a szakdolgozatok készítésével és elbírálásával kapcsolatos munka, valamint a vizsgáztatás. A színesfémkohászati központi ágazati információs intézet, a Cvetmetinformacija a szverdlovi területi információs szervvel közösen szervezi a színesfémkohászati dolgozó információs szakemberek oktatását; a szverdlovi körzet más minisztériumainak és főhatóságainak a felügyelete alá tartozó vállalatok és intézmények információs munkatársainak a továbbképzését a Szovjetunió Színesfémkohászati Minisztériumához tartozó Központi Műszaki Kádertovábbképző Intézetnek a közreműködésével.

Az információs szervek munkatársainak szakmai továbbképzését és a felhasználók oktatását az IPKIR-nek valamennyi központi ágazati, köztársasági és területi információs szervvel közösen kell biztosítani. Az e területen elért eddigi eredményeket gondosan tanulmányozni és értékelni kell; erre támaszkodva olyan intézkedési terveket és javaslatokat kell kidolgozni, amelyek az egész továbbképzési rendszer korszerűsítése irányába hatnak.

Nemzetközi együttműködés

Az utóbbi években továbbfejlődött a nemzetközi együttműködés a tudományos–műszaki információ terén.

Jelenleg szinte valamennyi központi ágazati információs intézet folytat nemzetközi együttműködést kétoldalú kapcsolatok formájában vagy pedig a *Nemzetközi Tudományos–Műszaki Információs Rendszer (NTMIR)* keretében.

Az NTMIR a KGST-tagországok együttműködése további elmélyítésének, tökéletesítésének és a szocialista gazdasági integráció fejlesztésének Komplex Programjával összhangban működik és fejlődik.

Az NTMIR a nemzeti információs rendszerek kooperációjára, valamint a létrehozandó és már működő nemzetközi speciális és ágazati információs rendszerekre támaszkodva épül fel.

Az NTMIR létrehozásában és fejlesztésében a KGST-tagországok több mint 120 nemzeti információs szerve, közöttük 34 szovjet intézmény vesz részt.

Az NTMIR keretében hét speciális és 20 ágazati tudományos–műszaki információs rendszer jött létre, amelyek felölelik a tudomány, a technika és a népgazdaság legfontosabb területeit.

Igy pl. a speciális információs rendszerek közül megemlíthető a kutatási jelentések, az ipari katalógusok, a szabadalmi információk és publikált dokumentumok nemzetközi speciális információs rendszere, valamint az időszaki kiadványok automatizált nyilvántartási rendszere.

A felsorolt rendszerek ellátják a KGST-tagországok felhasználóit a kutató munkában és a mérnöki tevékenységben nélkülözhetetlen, legfontosabb dokumentumfajtaikkal.

A speciális információs rendszerek inputját képező dokumentumok decentralizált feldolgozása, mint munkamegosztási elv, lehetőséget ad az NTMIR-tagországoknak arra, hogy csökkentsék a világ szakirodalmának feldolgozásával kapcsolatos költségeiket, és kiszélesítsék kooperációs kapcsolataikat más nemzeti és nemzetközi rendszerekkel.

Néhány fentebb felsorolt speciális információs rendszer működése az alábbiakkal jellemezhető:

A kutatási jelentések nemzetközi információs rendszerének adatbázisa 1977-ben már több mint 100 ezer kutatási jelentésről tartalmazott adatokat. Ennek alapján 11 sorozatban referáló kiadvány készül, amely felöleli a tudomány és technika valamennyi területét. A referáló kiadvány 16 ezer példányban jelenik meg. A rendszer szolgáltatásai iránt a felhasználók fokozódó érdeklődése tapasztalható, amit a kutatási jelentések iránt megnyilvánuló növekvő igények is tanúsítanak.

A kutatási jelentések információs rendszerének automatizálásával kapcsolatos fejlesztést a *Nemzetközi Tudományos–Műszaki Információs Központ (NTMIK)* végzi. A kiépített, EC-1040-es számítógéppel támogatott rendszer a felhasználók számára a szelektív információterjesztő szolgáltatásokat és a retrospektív keresési lehetőséget egyaránt biztosítja. Az NTMIK és néhány más, KGST-tagországbeli kijelölt nemzeti szerv között megkezdődött a mágnesszalagos információcsere.

Mindazonáltal megállapítható, hogy a kutatási jelentések információs rendszerében rejlő lehetőségeket sem a KGST-tagországok, sem a koordinációs központok, sem hasonló KGST szervek nem használják ki kellőképpen.

A VINITI referáló szolgáltatásaira támaszkodó *Publikált Dokumentumok Nemzetközi Speciális Információs Rendszerének* keretében 71 sorozatban készül a tudomány és technika legfontosabb területeiről pl. automatika, rádióelektrotechnika, kémia, kohászat, hegesztés stb. jeladó információs kiadvány. Megkezdődött egy nemzetközi környezetvédelmi referáló lap kísérleti kiadása. Eredményesen folyik a világ tudományos–műszaki szakirodalmának feldolgozásával kapcsolatos munka is.

Gyors ütemben fejlődik a szocialista és más országok termékeit ismertető *Ipari Katalógusok Nemzetközi Speciális Információs Rendszere* is.

A rendszer információs állománya 1974–75 között mintegy 300 ezer prospektussal és katalógussal gyarapodott. Az új beszerzésekről a legfontosabb ipari ágazatok vonatkozásában 16 sorozatban készül egy annotált bibliográfiai kiadvány. Az Ipari Katalógusok információs rendszere a felhasználóknak nemcsak a katalógusokra vonatkozó adatokat szolgáltatja, hanem különböző adathordozókon (köztük mikrofilmen) a dokumentumok másolatát is.

A KGST-tagországok *Nemzetközi Szabadalmi Információs Rendszere* hatékonyabbá tette a szabadalmi dokumentumok gyűjtését, feldolgozását és terjesztését a rendszer tagországaiban. A KGST-tagországok és néhány tőkés ország szabadalmi dokumentumairól EC-1020 típusú számítógép alkalmazásával rendszeresen készül lajstromszám szerinti és szakrendi mutató. A mutató mikrofilmmásolatait rendszeresen megküldik az együttműködő Találmányi Hivataloknak.

Az *Időszaki Kiadványok Nemzetközi Automatizált Nyilvántartó Rendszere*, amely jelenleg a KGST-tagországok 7 ezer kiadványának az adatait tárolja, számítógép

segítségével állítja elő a nyilvántartott kiadványok jegyzékét.

Megkezdte működését a *Nemzetközi Tudományos–Műszaki Fordítások Információs Szolgálat*a is, amely rendszeresen kiadja a KGST-tagországokban készült fordítások jegyzékét.

A *Tudományos–Műszaki Filmek Nemzetközi Információs Rendszere* tájékoztatja a KGST-tagországok érdekelt felhasználóit a legújabb tudományos–műszaki eredményekről beszámoló filmekről és filmtudósításokról.

Összességében megállapítható, hogy a speciális információs rendszerek szervezési időszaka lezárult, és megkezdődött – részben hagyományos módszerekkel, részben számítástechnikai eszközök alkalmazásával – az információk szolgáltatása a KGST-tagországok felhasználói számára.

A speciális információs rendszerek továbbfejlesztésének alapvető iránya általában a felhasználók és főképpen az ágazati információs rendszerek információs szükségleteinek hatékony kielégítése a speciális rendszerek adat- és dokumentumbázisaira támaszkodva, mágnesszalagos szolgáltatások, mikrohordozók és on-line technikai lehetőségek igénybevételével. Ez teljesen összhangban van a világon az információs folyamatok és rendszerek automatizálása terén tapasztalható fejlődési tendenciákkal mind nemzeti, mind pedig nemzetközi vonatkozásban.

A nemzetközi ágazati tudományos–műszaki információs rendszerek a KGST Állandó Bizottságai ill. hasonló szintű szervei által hozott határozatokkal összhangban fejlődnek.

A NTMIR keretében jelenleg működő nemzetközi ágazati információs rendszerek átfogják az ipar és a népgazdaság legfontosabb ágazatait, közöttük a gépipart, az elektrotechnikát, a színesfém- és vaskohászatot, szénbányászatot valamint a mezőgazdaságot stb.

A nemzetközi ágazati információs rendszerek többségének tevékenységében a szerveződési periódus már lezárultnak tekinthető, e rendszerek aktív információs tevékenységet folytatnak, részben hagyományos eszközökkel, részben pedig korszerű technológiai szinten, beleértve a mágnesszalagos információcserét is.

A kémiai és vegyipari nemzetközi információs rendszerben pl. számítógép szolgáltatja a felhasználóknak a vegyipar és a vegyipari termékek fejlődési tendenciáit jellemző adatokat.

1978-ban várhatóan megkezdik működésüket az automatizált építésügyi és mezőgazdasági információs rendszerek.

Sikeresen fejlődnek a villamosenergiái, a traktor és mezőgazdasági gépgyártási és más nemzetközi ágazati információs rendszerek.

Összességében megállapítható, hogy a nemzetközi ágazati információs rendszerek fejlődési üteme a szükségesnél lassúbb és a korszerű igényeknek nem minden tekintetben felel meg.

Mivel az NTMIR-ban tömörült nemzeti információs rendszerek keretében működő faktografikus információs rendszerek nincsenek, jelenleg nincs lehetőség a nemzetközi ágazati információs rendszerekben faktográfiai, szemle- és prognózisjellegű információs szolgáltatásokra, amire pedig a szakembereknek különösen szükségük lenne.

Végezetül nem szabad szem elől téveszteni azt a tényt, hogy a nemzetközi ágazati információs rendszereknek rendszerint vezető szerveként funkcionál, és az ágazati információs rendszerek fejlesztését irányító szovjet központi ágazati információs intézmények fejlettségi szintje jelentős mértékben meghatározza ezeknek az intézményeknek a nemzetközi hírnevét.

* * *

Az ágazati tudományos–műszaki információs rendszerek fejlődésében tapasztalható, a fentiekben érintett alapvető problémák azt bizonyítják, hogy céltudatosan és következetesen *törekedni kell az információs tevékenység hatékonyabbá tételére* részben a szervezeti keretek és munkamódszerek korszerűsítése, részben pedig korszerű műszaki eszközök alkalmazása révén.

Fordította: Kertész József

Rövidítésjegyzék

CBNTIleszhoz	Central'noe bjuro naucsno-tehniczeszkov informacii lesznogo hozajsztva	Központi Erdőgazdasági Tudományos–Műszaki Iroda
CINISZ	Central'nij insztitut naucsnoj informacii posztroitel'sztvu i arhitekture	Központi Építésügyi és Városfejlesztési Tudományos Információs Intézet
CINTIhimneftemas	Central'nij insztitut naucsno-tehniczeszkov informacii himicszeszkogo i neftenogo masinosztroenija	Központi Vegyipari és Kőolajipari Gépgyártási Tudományos–Műszaki Információs Intézet
CNIEIugol'	Centr naucsnoj i ekonomicszeszkov informacii ugol'noj promüslennosztii	Szénbányászati Tudományos és Gazdasági Információs Központ

CNIPI	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut patentnoj informacii	Központi Szabadalmi Tájékoztatási Tudományos Kutatóintézet
CNIITEIlegpiscemas	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij legkogo i piscsevojo masinosztroenija	Központi Könnyűipari és Élelmiszeripari Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
CNIITEIlegprom	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij informacii legkoj promüslennosztij	Központi Könnyűipari Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
CNIITEIMSZ	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij po masinosztroeniju	Központi Gépipari Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
CNIITEIneftehim	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij neftehimicseszkij promüslennosztij	Központi Olajkémiaiipari Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
CNIITEIpscseprom	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij piscsevoj promüslennosztij	Központi Élelmiszeripari Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
CNIITEIRH	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut informacii i tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij rübnogo hozajsztva	Központi Halgazdasági Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
CNIITEIosztrojmas	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij sztroitel'nogo masinosztroenija	Központi Építőipari Gépgyártási Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
CNIITEItraktoroszel'hozmas	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij traktornogo i szel'szkohozajsztvennogo masinosztroenija	Központi Traktor- és Mezőgazdasági Gépgyártási Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
Csermetinformacija	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut informacii i tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij csernoj metallurgii	Központi Vaskohászati Információs és Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
Cvetinformacija	Central'nij naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut informacii i tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij cvetnoj metallurgii	Központi Színesfémkohászati Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
ESZNTI Himija	Edinaja szisztéma naucsno-tehniczeszkij informacii po himii i fiziczeszkij promüslennosztij	Egységes Kémiai és Vegyipari Tudományos—Műszaki Információs Rendszer
GKNT	Goszudarsztvennij komitet Szoveta Minisztröv SZSZSZR po nauke i tehnikе	A SZU Minisztertanácsának Tudományos és Műszaki Állami Bizottsága
Goszkino SZSZSZR	Goszudarsztvennij komitet Szoveta Minisztröv SZSZSZR po kinematografii	A SZU Minisztertanácsának Filmgyártási Állami Bizottsága
GPNTB SZSZSZR	Goszudarsztvennaja publicsnaja naucsno-tehniczeszkaja biblioteka SZSZSZR	A SZU Állami Tudományos—Műszaki Nyilvános Könyvtára
GSZNTI	Goszudarsztvennaja szisztéma naucsno-tehniczeszkij informacii	Állami Tudományos—Műszaki Információs Rendszer
Informenergo	Centr naucsno-tehniczeszkij informacii po energetike i elektrifikacii	Energetikai és Villamosipari Tudományos—Műszaki Információs Központ
IPKIR	Insztitut povüsenija kvalifikacii informacionnüh rabotnikov	Információs Dolgozók Továbbképző Intézete
NIIEIinformenergomas	Naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut ekonomiki, organizacii proizvodstvа i tehniko-ekonomicseszkij informacii v energeticseszkom masinosztroenii	Energetikai gépgyártási, Gazdasági, Termelés-szervezési és Műszaki—Gazdasági Információs Tudományos Kutatóintézet

NIImas	Naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut informacii po masinosztroeniju	Gépgyártástechnológiai Tudományos Információs Kutatóintézet
NIINavtoprom	Naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut informacii po avtomobil'noj promüslennosztii	Autóipari Tudományos Információs Kutatóintézet
NIITEHIM	Naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij himicseszkij promüslennosztii	Vegyipari Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
NIUUMSZ	Naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut upravljajuscij masin i szisztem	Gép- és Rendszerirányítási Tudományos Kutatóintézet
NTMIK		Nemzetközi Tudományos—Műszaki Információs Központ
NTMIR		Nemzetközi Tudományos—Műszaki Információs Rendszer
ONTITEImikrobioprom	Organ naucsno-tehniczeszkij informacii i tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij mikrobiologicseszkij promüslennosztii	A Mikrobiológiai Ipar Tudományos—Műszaki Információs és Műszaki—Gazdasági Kutatóintézet
Orgtranszsztroj	Central'nüj insztitut normativnüj iszszledovaniij i naucsno-tehniczeszkij informacii v transzprotnom sztroitel'sztve	Központi Közlekedéssépítési Normatív Kutató és Tudományos—Műszaki Információs Központ
VINITI	Vszeszozujnüj insztitut naucsnoj i tehniczeszkij informacii	Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Intézet
VNIKI	Vszeszozujnüj naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut kodirovanija informacii	Össz-szövetségi Műszaki Információs, Osztályozási és Kódolási Tudományos Kutatóintézet
VNIOENG	Vszeszozujnüj naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut organizacii, upravlenija i ekonomiki neftegazovoj promüslennosztii	Össz-szövetségi Kőolaj és Földgázipari Szervezési, Vezetési és Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
VNIITEISZH	Vszeszozujnüj naucsno-iszszledovatel'szkij insztitut tehniko-ekonomicseszkij iszszledovaniij po szel'szkomu hozjajsztvu	Össz-szövetségi Mezőgazdasági Műszaki—Gazdasági Tudományos Kutatóintézet
VNIPIEIlleszprom	Vszeszozujnüj naucsno-iszszledovatel'szkij i proektnüj insztitut ekonomiki, organizacii upravlenija proizvodstvom i informacii po lesznoj, celljuloznobumazsnoj i derevoobrabativajuscsej promüslennosztii	Össz-szövetségi Erdőgazdálkodási, Papírcellulóz- és Fafeldolgozóipari Gazdasági, Szervezési Iparirányítási Információs Tudományos Kutató- és Tervezőintézet
VNTICentr	Vszeszozujnüj naucsno-tehniczeszkij informacii onnüj centr	Össz-szövetségi Tudományos—Műszaki Tájékoztatási Központ

ARUTJUNOV N. B.: Az ágazati információs rendszerek szerepe a Szovjetunió Állami Tudományos—Műszaki Információs Rendszerében

A cikk a szerzőnek az 1978. április 19-én lezajlott össz-szövetségi értekezleten megtartott előadása alapján készült. Ismerteti a központi ágazati információs szervezetnek mint az országos információs rendszer alkotóele-

meinek fő fejlődési irányait, információs szolgáltatásait, az ágazati automatizált rendszerek létrehozásában betöltött szerepüket, tudományos—műszaki propaganda tevékenységüket, valamint a Nemzetközi Tudományos—Műszaki Információs Rendszerben való részvételüket, amelyben vezetőszervi funkciókat látnak el. Beszámol az információs szakemberek továbbképzésével, valamint az ágazati információs szervek tevékenységének alapját képező önálló elszámolással kapcsolatos problémákról.

ARUTYUNOV, N. B.: *The role of sectoral information systems in the State System of Scientific and Technical Information of the Soviet Union*

The article is based on the paper delivered at an All-Union meeting on the same subject held on 19 April 1978. It describes the main development trends of the sectoral information centres being components of the State System of Scientific and Technical Information, the information services provided by these information centres, their role in the establishment of automated sectoral systems, their activities in the field of the dissemination of scientific and technical knowledge and experience, their participation in the Information System for Science and Technology of the socialist countries and their leading role in the subsystems of the System. The article is also reporting on questions related to the qualification of information personnel and the principles of cost recovery to be applied to the information services provided by sectoral information systems.

* * *

АРУТЮНОВ Н. Б.: Роль отраслевых систем в Государственной системе научно-технической информации

Данная статья основывается на докладе, сделанном автором на всесоюзном совещании "Роль отраслевых систем в Государственной системе научно-технической информации", состоявшемся во ВНИИЦентре 19 апреля 1978 г. Освещаются основные направления развития отраслевых информационных органов как составной части ГСНТИ. Рассматриваются виды информационного обслуживания, предоставляемые отрасле-

выми информационными органами; роль центральных отраслевых органов научно-технической информации (ЦООНТИ) в создании отраслевых автоматизированных систем; роль ЦООНТИ в научно-технической пропаганде; участие ЦООНТИ в качестве выделенных головных органов в международной системе научно-технической информации. Кроме того, уделяется внимание проблеме повышения квалификации информационных работников и принципам хозрасчета, на которых должна основываться деятельность отраслевых информационных органов.

* * *

ARUTJUNOV, N. B.: *Die Rolle der Zweiginformationssysteme im Staatlichen System für wissenschaftlich-technische Information der Sowjetunion*

Der Artikel beruht auf ein Vortrag der während einer Allunionssitzung zum demselben Thema am 19. April 1978 gehalten wurde. Der Artikel berichtet über die wichtigsten Entwicklungsrichtungen der Zweiginformationssysteme, Komponenten des Staatlichen Systems für wissenschaftliche und technische Information. Er beschreibt die Dienstleistungen der Zweiginformationssysteme, ihre Rolle in der Entwicklung von automatisierten Zweiginformationssysteme und in der Verbreitung wissenschaftlicher und technischer Erfahrungen, ihre Stellung als Leitungsorgane im Internationalen Informationssystem für Wissenschaft und Technik der Sozialistischen Länder. Der Artikel behandelt auch das Problem der Qualifikation der Informationsspezialisten, sowie die Kosten der Dienstleistungen als Basis der Tätigkeit der Zweiginformationssysteme.

